

VIDES RISINĀJUMU INSTITŪTS

Ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumi Daugavai Daugavpils novada teritorijā

Materiāls tapis ar Latvijas vides aizsardzības fonda atbalstu

2020

SATURS

1. Ievads.....	3
2. Darbā izmantotie jēdzieni.....	4
3. Vispārīgie dati:	6
3.1 ūdens objekta nosaukums:	6
3.2 atrašanās vieta (pilsēta, novads):.....	6
3.3 ģeogrāfiskās koordinātas:.....	6
3.4 ūdenssaimnieciskā iecirkņa kods/ūdenstilpes kods:	6
3.5 upes baseins, kurā atrodas ūdens objekts:.....	6
3.6 ūdens objekta veids:	6
3.7 ūdens objekta saimnieciskās izmantošanas veids:	7
4. Ūdens objekta raksturojums:	7
4.1 morfometriskais un hidroloģiskais raksturojums:.....	7
4.2 ūdens objekta ekoloģiskā stāvokļa raksturojums:.....	8
4.3 ūdens objekta un tā piekrastes joslas saistība ar aizsargājamām teritorijām un aizsargājamiem dabas objektiem:	21
4.4 ūdens līmeņa regulēšanas būvju raksturojums:.....	22
5. Ūdens objekta ekspluatācijas nosacījumi:	22
5.1 hidrotehnisko būvju ekspluatācijas nosacījumi:	22
5.2 saimnieciskās darbības nosacījumi:	22
5.3 saimnieciskās darbības veicēja pienākumi un tiesības:	29
5.4 saimnieciskās darbības veicēja darbība ārkārtējos dabas apstākļos:.....	29
6. Institūcijas, kas kontrolē ekspluatācijas noteikumu ievērošanu:	29
7. Papildmateriāli:.....	30
7.1 pārskata plāns.....	30
7.2 shematiskais hidromezgla plāns.....	30
7.3 ģeodēzisko darbu veikšanai sertificētas personas sastādīts akts	31
7.4 ūdens objekta saimnieciskās darbības ietekmēto pašvaldību uzskaitījums:	31
7.5 ūdens objekta kopīpašnieku saraksts:	31
8. Izmantotā literatūra.....	32
9. Pielikumi.....	34

1. IEVADS

Daugavpils novada pašvaldība saredz nepieciešamību izstrādāt Daugavpils novada teritorijā ietilpstošās Daugavas ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumus, iekļaujot tajā arī ekspluatācijas nosacījumus Daugavpils pilsētā ietilpstošajam Daugavas posmam. Tāpēc šajā Daugavas posmā (turpmāk tekstā: Daugavas posms/upes posms) nepieciešams veikt upes ekoloģiskā un hidroloģiskā stāvokļa izvērtēšanu.

Šī darba mērķis bija izstrādāt Daugavas posma ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumus. Mērķa sasniegšanai tika izvirzīti šādi uzdevumi:

- apkopot esošos vēsturiskos datus no vispārpieejamiem datu reģistriem, monitoringa programmām, iepriekš veiktiem pētījumiem un publikācijām;
- veikt ūdens kvalitātes izpēti, nosakot barības vielu koncentrācijas, skābekļa saturu ūdenī un ūdens temperatūru;
- novērtēt ūdensteces hidrobiocenožu sugu sastāvu un sastopamību;
- veikt upes hidroloģisko izpēti;
- izstrādāt ūdensteces pārskata plānu;
- ievākt un apkopot citus datus, kas nepieciešami apsaimniekošanas noteikumu izstrādei;
- izstrādāt ūdensteces ekspluatācijas noteikumus.

2. DARBĀ IZMANTOTIE JĒDZIENI

Aizsargjosla – noteikta platība, kuras uzdevums ir aizsargāt dažāda objektus no nevēlamas ārējās iedarbības, nodrošināt to ekspluatāciju un drošību, kā arī pasargāt vidi un cilvēku no kāda objekta kaitīgās ietekmes.

Antropogēnā slodze – tieša vai netieša cilvēku un viņu saimnieciskās darbības iedarbība uz dabu kopumā vai uz tās atsevišķiem komponentiem un elementiem (ainavām, dabas resursiem u. tml.). Pārmērīga antropogēnā slodze var novest pie teritorijas dabisko īpašību zaudēšanas.

Barības vielas ūdensobjektā – neorganiski savienojumi, ko pirmprodukcijas ražošanai izmanto fitoplanktons un ūdensaugi. Galvenie barības vielu daudzumu raksturojošie parametri ūdenstilpēs:

- Kopējā slāpekļa un kopējā fosfora daudzums rāda, cik daudz ūdenī esošā slāpekļa/fosfora iekļauts organiskos/neorganiskos savienojumos, kā arī fitoplanktonā.
- Fosfāti ir augiem un aļģēm bioloģiski vispieejamākais fosfora avots. Fosfora savienojumi ūdenstilpē dabiski rodas iežu dēdēšanas un augsnes erozijas procesā, fosfāti nonāk ūdenstilpēs arī nokrišņu veidā. Mūsdienās fosfāti ūdenstilpēs nokļūst lielākoties antropogēnas ietekmes rezultātā: ar komunālo notekūdeņu un lauksaimniecībā izmantoto minerālmēsļu noteci ūdenstilpes sateces baseinā.
- Nitrāti ir augiem un aļģēm bioloģiski vispieejamākais barības vielu avots, kas rodas, oksidējoties amonijam.
- Nitrīti ir starpstadija amonija oksidēšanā (pārveidošanā) par nitrātiem, tāpēc to daudzums saldūdeņos parasti ir neliels.

Hidrobiocenoze – visu ūdenī sastopamo dzīvo organismu kopums.

Pirmprodukcija – ūdensaugu/mikroskopisko aļģu biomasas pieaugšana, izmantojot saules gaismu un CO₂.

Prioritārie zivju ūdeņi – saldūdeņi, kuros nepieciešams veikt ūdens aizsardzības vai ūdens kvalitātes uzlabošanas pasākumus, lai nodrošinātu zivju populācijai labvēlīgus dzīves apstākļus. Prioritārie zivju ūdeņi (konkrēti ūdensobjekti) noteikti Ministru kabineta noteikumos Nr. 118 “Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti”. Prioritāros zivju ūdeņus iedala:

- lašveidīgo zivju ūdeņos, kuros dzīvo vai kuros iespējams nodrošināt lašu (*Salmo salar*), taimiņu un strauta foreļu (*Salmo trutta*), alatu (*Thymallus thymallus*) un sīgu (*Coregonus sp.*) eksistenci;

– karpveidīgo zivju ūdeņos, kuros dzīvo vai kuros iespējams nodrošināt karpu dzimtas (*Cyprinidae*) zivju, kā arī līdaku (*Esox lucius*), asaru (*Perca fluviatilis*) un zušu (*Anguilla anguilla*) eksistenci.

Projektīvais segums – procentos izteikts mērījums, cik lielu daļu laukuma viena veida augs nosedz uz noteiktu teritorijas vienību. Kā 100% pieņem visu ūdensobjekta teritoriju.

Riska ūdensobjekts – virszemes ūdensobjekts, kurā pastāv risks nesasniegt labu virszemes ūdeņu stāvokli Ūdens apsaimniekošanas likumā paredzētajā termiņā.

Rūpnieciskā zveja – darbība nolūkā iegūt zivis, izmantojot rūpnieciskus zvejas rīkus. Rūpnieciskā zveja sīkāk iedalās:

- Komerčiālā zveja – zvejas tiesību izmantošana nolūkā iegūt, piedāvāt tirgū vai pārdot zivis, lai gūtu peļņu.
- Pašpatēriņa zveja – zvejas tiesību izmantošana nolūkā iegūt zivis savam patēriņam bez tiesībām tās piedāvāt tirgū, pārdot vai nodot citām personām labuma gūšanai.

Sugu sabiedrība jeb cenoze – konkrētās organismu grupas kopums kādā teritorijā (piemēram, ūdensaugu sabiedrība, zooplanktona sabiedrība u.c).

Taksons – bioloģisko sistēmu organismu klasifikācijas vienība, piemēram, dzimta, ģints, suga

Taksonomiskais sastāvs – konstatēto taksonu veids un to skaits.

Tauvas josla – sauszemes josla gar ūdeņu krastu, kas paredzēta ar zveju vai kuģošanu saistītām darbībām un kājāmģājējiem.

Ūdens caurredzamība – ūdens kvalitātes parametrs, kas pastarpināti norāda, cik dziļi ūdensobjekta ūdenī iespīd gaisma un notiek fotosintēze, kuras laikā tiek saražotas organiskas vielas.

3. VISPĀRĪGIE DATI:

3.1 ūdens objekta nosaukums:

Daugava

3.2 atrašanās vieta (pilsēta, novads):

Daugavpils novads, Daugavpils pilsēta, robežojas arī ar Krāslavas novadu, Ilūkstes novadu un Jēkabpils novadu.

3.3 ģeogrāfiskās koordinātas:

Ūdensteces posma viduspunkta ģeogrāfiskās koordinātas: Lat. 55.859283

Lon. 26.539261

3.4 ūdenssaimnieciskā iecirkņa kods/ūdenstilpes kods:

Ūdensobjekta kods (saskaņā ar Daugavas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāna (2016. – 2021.gadam) iedalījumu): D500; D487

3.5 upes baseins, kurā atrodas ūdens objekts:

1.5.1. upe, kur atrodas ūdens objekts:

Daugavas upes baseina apgabalā

1.5.2. attālums no ietekas citā upē, jūrā (km):

256,3 km (līdz ietekai Rīgas Jūras līcī)

3.6 ūdens objekta veids:

3.6.1 dabīga ūdenstilpe (ezers, upe): dabiska upe

3.6.2 dabīga ūdenstilpe ar mākslīgi mainītiem ūdens līmeņiem kopš ____gada: n/a

3.7 ūdens objekta saimnieciskās izmantošanas veids:

- Amatierzveja – makšķerēšana;
- Rūpnieciskā zveja;
- Dabas un ainavisko vērtību saglabāšana;
- Rekreācija un tūrisms;
- Sabiedrības izglītošana;
- Zinātniskās pētniecības darbi.

4. ŪDENS OBJEKTA RAKSTUROJUMS:

4.1 morfometriskais un hidroloģiskais raksturojums:

4.1.1 ūdens objekta sateces baseins (km^2): 66770 km^2

4.1.2 baseina relatīvā mežainība (%): 71,2

4.1.3 baseina relatīvā purvainība (%): 1,7

4.1.4 pavasara plūdu maksimālais caurplūdums (Daugavpils novada robežās):

Q 1% (m^3/s): no 5199,8 m^3/s līdz 4980,9 m^3/s

Q 5% (m^3/s): no 4000 m^3/s līdz 3831,6 m^3/s

4.1.5 minimālais caurplūdums: Q min 30d vasaras 95% (m^3/s , Daugavpils novada robežās):

vasaras mazūdens periodā no 149,8 līdz 143,5, ziemas mazūdens periodā no 202,8 līdz 194,2

4.1.6 normālais ūdens līmenis ($N\bar{U}L$) (m) atbilstoši EVRS realizācijai Latvijas teritorijā (LAS 2000,5):

Daugavpils novada teritorijā no 83,10 līdz 92,90

4.1.7 zemākais ūdens līmenis ($Z\bar{U}L$) (m) atbilstoši EVRS realizācijai Latvijas teritorijā (LAS 2000,5):

Daugavpils novada teritorijā no 80,80 līdz 90,60

4.1.8 *augstākais (plūdu) 1% ūdens līmenis (AŪL) (m) atbilstoši EVRS realizācijai Latvijas teritorijā (LAS 2000,5):*

Daugavpils novada teritorijā no 91,86 līdz 101,66

4.1.9 *kopējais ūdens objekta tilpums normālam ūdens līmenim (milj. m³): n/a*

4.1.10 *lietderīgais tilpums (milj. m³): n/a*

4.1.11 *virsmas laukums normālam ūdens līmenim (ha):*

Daugavpils novada teritorijā 2052,4

4.1.12 *ūdens objekta garums (km):*

Daugavpils novada teritorijā 88,86

4.1.13 *ūdens objekta lielākais platums (km): 0,55*

4.1.14 *ūdens objekta vidējais dziļums (m): 1,06*

4.1.15 *ūdens objekta maksimālais dziļums (m): 9,49*

4.1.16 *krasta līnijas garums (km):*

Labais krasts 89,19, kreisais krasts 89,16

4.1.17 *seklūdens zonas (dziļums mazāks par 0,5 m) platība (ha): n/a*

4.1.18 *ilggadīgā vidējā notece gadā ūdens objektā (milj. m³):*

Daugavpils novada teritorijā no 14 948 līdz 14 317

4.1.19 *ietekmēto zemju platība normālam ūdens līmenim (ha): n/a*

4.2 ūdens objekta ekoloģiskā stāvokļa raksturojums:

4.2.1 *prioritārie ūdeņi (ūdens objekta atbilstība normatīvo aktu prasībām par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti):*

Atbilstoši 12.03.2002. Ministru kabineta noteikumu Nr.118 "Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti" nosacījumiem, Daugavas posms atrodas prioritāro zivju ūdeņu sarakstā. Tā klasificēta kā karpveidīgo zivju ūdeņi.

Saskaņā ar 28.11.2017. Ministru kabineta noteikumiem Nr.692 “Peldvietas izveidošanas, uzturēšanas un ūdens kvalitātes pārvaldības kārtība”, šajā Daugavas posmā nav izveidotas oficiālas peldvietas.

4.2.2 ūdens objekta hidroloģiskā režīma ietekme uz piegulošo platību gruntsūdens līmeņiem:

Kopumā Daugavas hidroloģiskā režīma ietekme uz piegulošo zemju gruntsūdeņu līmeņiem ir neliela, jo Daugavas ūdens līmenis netiek regulēts ar hidrotehniskām būvēm. Dabisku procesu (pali u.tml) izraisītās gruntsūdens līmeņa izmaiņas vērtējamas kā īslaicīgas, un tās nerada pastāvīgas gruntsūdens līmeņa izmaiņas piegulošajās platībās.

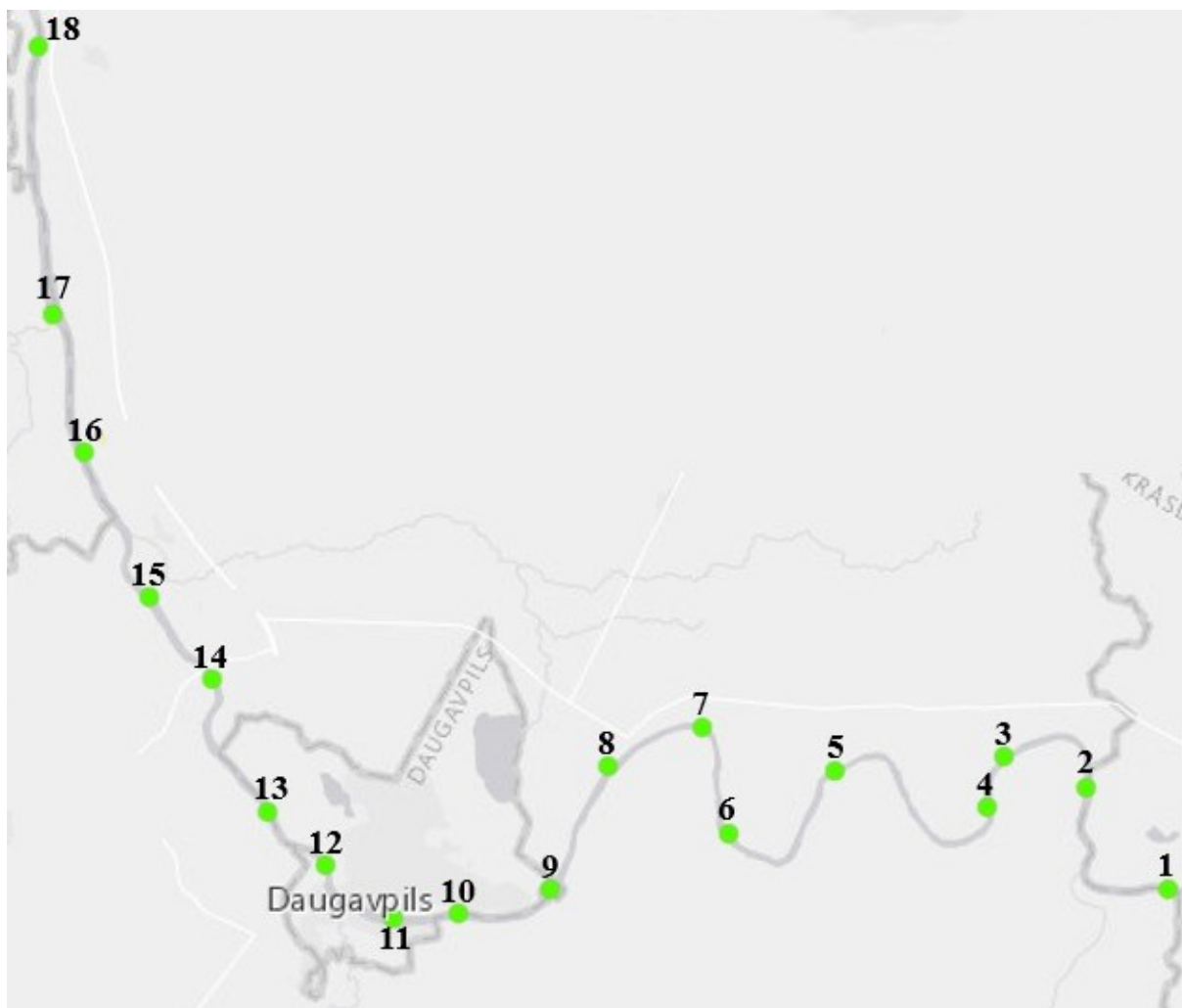
4.2.3 hidrobiocenožu raksturojums, tajā skaitā dati par kopējo un virsūdens aizaugumu (%):

Lai analizētu Daugavas ekosistēmu, hidrobiocenožu raksturojumam bioloģiskie paraugi 2019. gadā ievākti dažādās ūdenstilpes horizontālajās un vertikālajās zonās. Papildus tam, apkopoti un analizēti makrofitu dati no projekta “Dabas skaitīšana”, kā arī apkopoti fitoplanktona dati no LVĢMC īstenotā nacionālā virszemes ūdeņu kvalitātes monitoringa stacijām “Daugava, 3,0km augšpus Daugavpils” un “Daugava, 1,5km leļpus Daugavpils”.

4.2.3.1 Mikroskopiskās aļģes

Mikroskopiskās aļģes jeb fitoplanktons ieņem nozīmīgu lomu saldūdens ekosistēmās. Šīs aļģes ir pirmproducenti – organismi, kas pārvērš neorganiskās vielas organiskajās. Tādējādi fitoplanktons veido barības ķēdes pirmo posmu. Ar to barojas galvenokārt zooplanktons (mikroskopiskie vēžveidīgie, kas ir galvenais zivju mazuļu barības objekts).

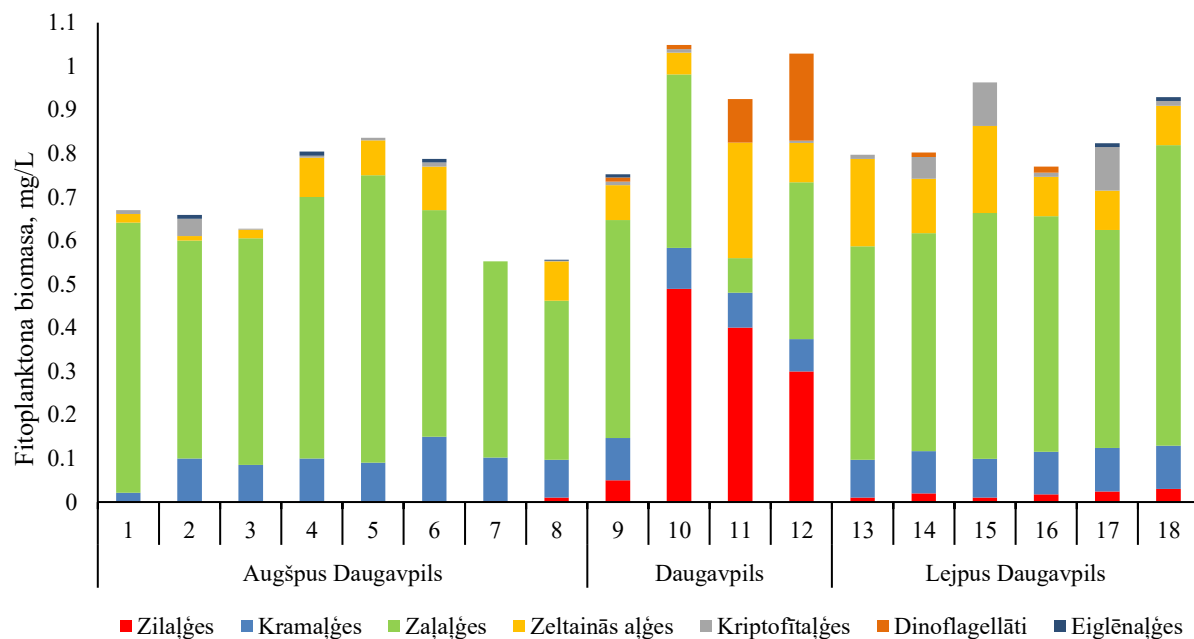
Fitoplanktona paraugi Daugavā ievākti 18 stacijās (1.attēls) no laivas ~0,3 m dziļumā, paraugus iepildot 500 ml tumšās plastmasas pudelītēs. Paraugi fiksēti ar etiķskābo Lugola šķīdumu, gala koncentrācijai sasniedzot 0,5%. Noteikts planktonisko aļģu taksonu sastāvs un aprēķināta taksonu biomasa. 9.stacijas rezultāti salīdzināti ar publiski pieejamiem Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra veiktā monitoringa vēsturiskiem datiem no paraugu ievākšanas stacijas “Daugava, 3,0km augšpus Daugavpils”, savukārt 13.stacijas rezultāti salīdzināti ar publiski pieejamiem Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra veiktā monitoringa vēsturiskiem datiem no paraugu ievākšanas stacijas “Daugava, 1,5km leļpus Daugavpils”.

1.attēls. Fitoplanktona paraugu ievākšanas stacijas Daugavā (Daugavpils novada teritorijā) 2019.gada vasaras sezonā.

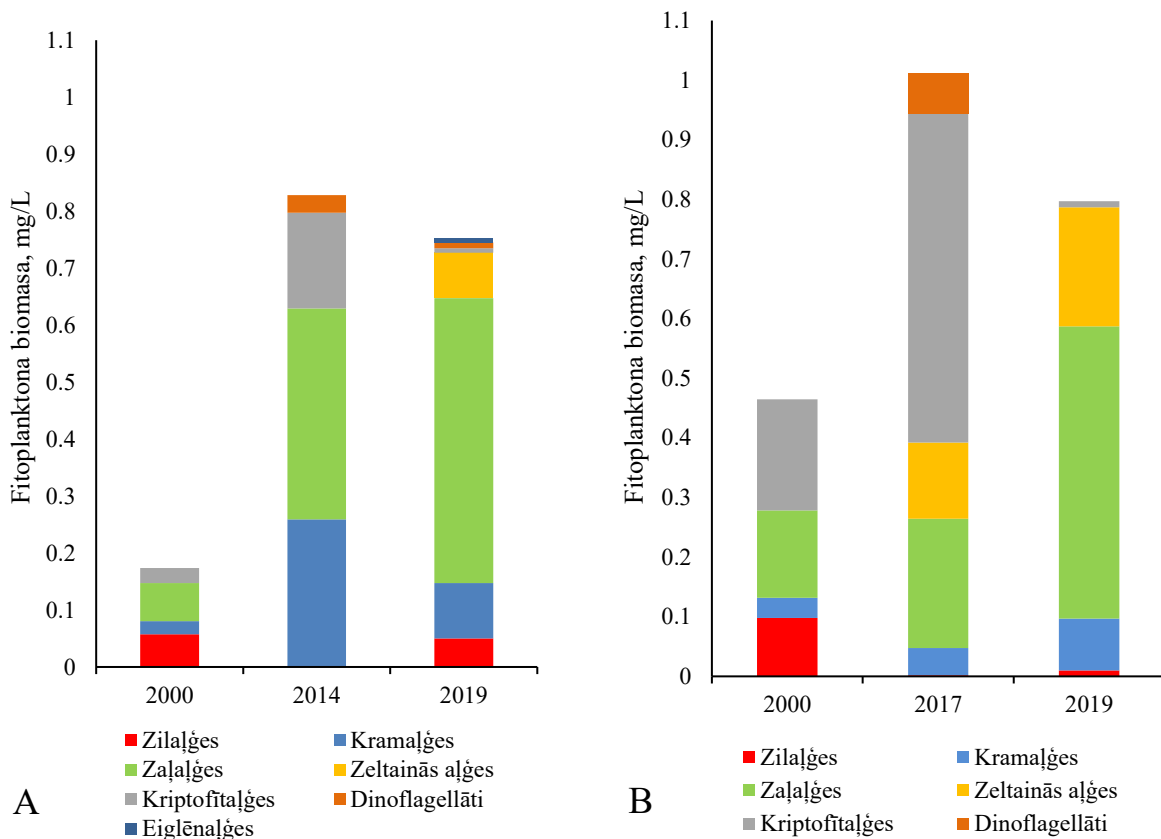
Daugavā 2019.gada vasaras sezonā fitoplanktona biomasa variē no 0,552 mg/L (7.stacijā) līdz 1,049 mg/L (10.stacijā). Fitoplanktona cenožē vērojamas atšķirības starp paraugu ievākšanas vietām Daugavpilī un ārpus Daugavpils. Paraugu ievākšanas stacijās, kas atradās augšpus Daugavpils, vērojama salīdzinoši zema fitoplanktona biomasa (vidēji ~0,705 mg/l) un fitoplanktona cenožē dominē zaļalģes. Paraugu ievākšanas stacijās, kas atradās Daugavpils teritorijā, vērojams augstāks zilaļģu īpatsvars un salīdzinoši augstāka fitoplanktona biomasa (vidēji ~0,862 mg/l), savukārt lejpus Daugavpils fitoplanktona cenožē dominē zaļalģes, bet konstatēta salīdzinoši augsta fitoplanktona biomasa (vidēji ~0,847 mg/l). Atšķirības fitoplanktona cenožē, visticamāk, skaidrojamas ar upes hidromorfoloģiskām īpatnībām, kā arī ar pilsētas radīto antropogēno slodzi. Daugavpils teritorijā un lejpus Daugavpils upes straumes ātrums ir mazāks nekā augšpus Daugavpils, tādējādi rodas labāki apstākļi aļģu attīstībai,

savukārt paaugstinātais barības vielu daudzums, kas konstatēts Daugavpils pilsētas teritorijā (sk. 4.2.5.sadaļu), rada labvēlīgākus apstākļus tieši zilaļģu attīstībai.

2.attēls. Fitoplanktona biomasa Daugavā 2019.gada vasaras sezonā.

Arī vēsturiski Daugavā konstatēta zema fitoplanktona biomasa (3.attēls), tomēr pieejamais datu apjoms neļauj izdarīt visaptverošus secinājumus par ikgadējām fitoplanktona daudzuma izmaiņām vasaras sezonā.

3.attēls. Fitoplanktona biomasa Daugavā vēsturiski: A – LVĢMC stacija “Daugava, 3,0km augšpus Daugavpils”; B – LVĢMC stacija “Daugava 1,5km lejpus Daugavpils”.

4.2.3.2 Ūdensaugi

Ūdensaugu sabiedrības novērtēšanai Daugavā izmantoti Dabas aizsardzības pārvaldes dati par konstatētajiem Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamiem biotopiem. Dati iegūti projekta “Dabas skaitīšana” norises laikā 2017. un 2018. gadā. Ūdensaugu sabiedrība novērtēta ~500m garos posmos. Ūdensaugu sabiedrība novērtēta 3 grupās: virsūdens augi jeb helofīti, peldlapu augi jeb nimfeīdi, zemūdens augi jeb elodeīdi.

Projekta “Dabas skaitīšana” ietvaros 2017. un 2018.gada vasarā Daugavas ūdensteces aizauguma projektīvais segums Daugavpils novada teritorijā novērtēts amplitūdā no 7% līdz 30%. Daugavas posmā augšpus Daugavpils vērojams augstāks ūdensteces aizaugums ar ūdensaugiem, savukārt lejpus Daugavpils vērojams zemāks ūdensteces aizaugums ar ūdensaugiem. Tas skaidrojams ar upes hidromorfoloģiskām īpatnībām. Lēni tekošās lielās upēs parasti vērojama zemāka ūdens caurredzamība. Daugavā augšpus Daugavpils upē vērojamas plašākas seklūdens zonas (sēres, krāces u.c.), kurās ir pietiekami gaismas apstākļi ūdensaugu attīstībai. Savukārt Daugavai Daugavpils pilsētas teritorijā un lejpus Daugavpils raksturīgi

salīdzinoši stāvi krasti un lielāks dziļums, kas zemas ūdens caurredzamības apstākļos ierobežo ūdensaugu attīstībai pieejamo platību.

Visā Daugavpils novada teritorijā iekļautajā Daugavas posmā virsūdens (helofītu) augu sabiedrībā dominē čemurainā puķumeldra *Butomus umbellatus* virsūdens forma, bieži sastopama arī upes kosa *Equisetum fluviatile* un parastās bultenes *Sagittaria sagittifolia* virsūdens forma; retāk sastopams ezera meldrs *Scirpus lacustris*, parastā cirvene *Alisma plantago-aquatica* un parastā ežgalvīte *Sparganium emersum*. Peldlapu (nimfeīdu) augu sabiedrību pamatā veido dzeltenās lēpes *Nuphar lutea*, nedaudz sastopama arī parastās bultenes peldlapu forma. Zemūdens (elodeīdu) augu sabiedrību lielākoties veido čemurainā puķumeldra zemūdens forma un dzeltenu lēpju zemūdens forma, vietām sastopamas dažādu sugu glīvenes *Potamogeton sp.*, kā arī parastās bultenes zemūdens forma un zaļalģes *Chlorophyta*.

Kopumā ūdensaugu sabiedrība Daugavā raksturojama kā daudzveidīga – upē sastopamas dažādas ūdensaugu formas, nav izteiktas vienas ūdensaugu sugas dominances, kā arī konstatēts salīdzinoši daudz ūdensaugu sugu, kuru audzes savukārt veido daudzveidīgas dzīvotnes citiem ūdens organismiem.

4.2.3.3 Baltkrievijas teritorijā uz Daugavas esošo hidroelektrostaciju iespējamā ietekme uz Daugavas hidrobiocenozēm Latvijas teritorijā.

Baltkrievijas teritorijā esošo hidroelektrostaciju potenciālā ietekme uz Daugavas hidrobiocenozēm vērtējama kā neliela. Polockas un Vitebskas HES darbojas caurplūdes režīmā. Tas nozīmē, ka Daugavā leļpus šo hidroelektrostaciju kaskādes tiek nodrošināts pastāvīgs minimālais caurplūdums. Tādējādi Daugavā Latvijas teritorijā ūdens līmeņa svārstības ir pielīdzināmas dabisku, hidrotehnisko būvju neietekmētu upju ūdens līmeņa svārstībām. Tomēr svarīgi piebilst, ka šādas ietekmes pilnvērtīgai izvērtēšanai būtu nepieciešams veikt atsevišķu izpēti.

4.2.4 *ihiofaunas raksturojums:*

Zivju sabiedrības paraugu ievākšana tika veikta 2019. gada 5. - 15. augustā dažādās upes horizontālajās un vertikālajās zonās. Tika veikta pētnieciskā zveja ar grimstošiem *Nordic* tipa daudzacu žauntīkliem (1,5 un 3,0 m augsti; 30 m gari), kuru linuma acs izmērs bija 5 – 55 mm. Tika izmantoti arī papildus tīkli ar linuma acs izmēru 60 – 80 mm (30 m garš, 1,5 m un 3,0 m augsti), lai iegūtu informāciju par liela izmēra zivīm. Papildus tika veikta zivju uzskaitē ar elektrozevas aparātu (ierīces modelis Hans Grassl ELT60IIIH), kā arī ar krasta vadu.

Pētījuma laikā tika nozvejotas zivis no 27 sugām, kā arī viens nēģis, kas kopā sastādīja 124,8 kg. Noķertās šādu sugu zivis: rauda, asaris, sapals, līdaka, plaudis, vīķe, grundulis, plicis, līnis, sams, baltais sapals, ķīsis, meža vimba, ālants, strauta pavīķe, vimba, parastais akmeņgrauzis, rudulis, spidiļķis, bārdainais akmeņgrauzis, vēdzele, platgalve, rotans, ausleja, karūsa, sudrabkarūsa, trīsdatu stagers, kā arī viena nēģu suga – strauta nēģis. Daugavas zivju sugu sastāvs vērtējams kā tipisks mērenās klimata joslas upēm. Lomu struktūrā vērojams salīdzinoši augsts plēsīgo zivju īpatsvars. Kopumā no zivju sabiedrības viedokļa pētītais upes posms ir vidēji labā ekoloģiskā stāvoklī.

Sīkākai informācijai skatīt dokumentu "Zivsaimnieciskās ekspluatācijas noteikumi Daugavai Daugavpils novada teritorijā" (Vides risinājumu institūts, 2020). Dokuments pievienots šo ekspluatācijas noteikumu 4. pielikumā.

4.2.5 ekoloģiskā stāvokļa vērtējums un to ietekmējošie faktori:

4.2.5.1 Daugava – riska ūdensobjekts

Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem nr. 418 "Noteikumi par riska ūdensobjektiem" Daugava (ūdensobjekts D500; no robežas ar Baltkrieviju līdz Laucesas ietekai) ir novērtēta kā riska ūdensobjekts. Kā galvenais upes ekoloģisko kvalitāti ietekmējošais faktors minēts punktveida piesārņojums no notekūdeņos esošajiem biogēniem, kā arī pārrobežu ietekme. Mināms, ka Daugavas upju baseinu apgabala (DUBA) apsaimniekošanas plānā Daugavas kopējā ekoloģiskā kvalitāte Daugavpils novada teritorijā novērtēta kā viduvēja. DUBA apsaimniekošanas plānā arī norādīts, ka galvenās darbības, ko nepieciešams veikt, lai ūdensobjekts sasniegtu labu ekoloģisko kvalitāti līdz 2021.gadam, saistītas ar piesārņojuma identificēšanu un novēršanu, piemēram, centralizēto notekūdeņu savākšanas sistēmu darbības pilnveidošana, nodrošinot faktisko pieslēgumu izveidi un veicot tīklu paplašināšanu.

Tā kā Daugava tek cauri trīs valstu teritorijām, svarīgi ir uzlabot starpvalstu sadarbību, lai samazinātu pārrobežu piesārņojumu un panāktu ūdensteces ekoloģiskās kvalitātes uzlabojumus Latvijas teritorijā.

4.2.5.2 Daugavas ūdens ķīmiskā kvalitāte 2019.gada vasaras sezonā

Galvenās barības vielas, kas nepieciešamas ūdenstilpes ekosistēmas funkcionēšanai, ir slāpekļis un fosfors. Tās pirmprodukcijas norisei izmanto mikroskopiskās aļģes un augstākie ūdensaugi. Slāpekļis un fosfors ūdenstilpē atrodami gan brīvā veidā – neorganiskā slāpekļa un fosfora savienojumos (nitrīti, nitrāti, amoniji – slāpekļa savienojumi un fosfāti – fosfora

savienojumi), gan saistītā veidā: kā organiskās vielas, vai arī ietverti mikroskopiskajās aļģēs jeb fitoplanktonā. Bez izšķīdušā skābekļa nav iespējama dzīvības procesu norise ūdenī. Tādējādi skābekļa koncentrācijas ūdenī horizontālā un vertikālā mainība nosaka floras un faunas izplatību ūdenstilpē.

Lai analizētu Daugavas ekosistēmu, hidroķīmiskie paraugi (barības vielas, skābeklis) 2019. gadā ievākti dažādās ūdenstilpes horizontālajās un vertikālajās zonās (4.attēls). Kopumā Daugavā ievākti 16 ūdens paraugi, no tiem 11 paraugi Daugavā un 5 paraugi ietekošo upju grīvās. Visos paraugos novērtēts kopējā slāpekļa un kopējā fosfora daudzums, kā arī brīvo slāpekļa (nitrītu, nitrātu, amonija) un fosfora (fosfātu) jonu daudzums. Ūdensteces padziļinājumos ar zondi izmērīts ūdenī izšķīdušā skābekļa daudzums ik pēc 0,5 metriem, sākot no ūdens virsējā slāņa. Saskaņā ar Daugavas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plānā sniegto informāciju, Daugava novērtēta kā R6 tipa upe “Potamāla tipa liela upe” un iegūtie ūdens kvalitātes dati salīdzināti ar kvalitātes klašu vērtībām R6 tipa upēm (1.tabula).

1.tabula. Ūdens fizikāli ķīmiskās kvalitātes klašu robežvērtības R6 tipa upēm.

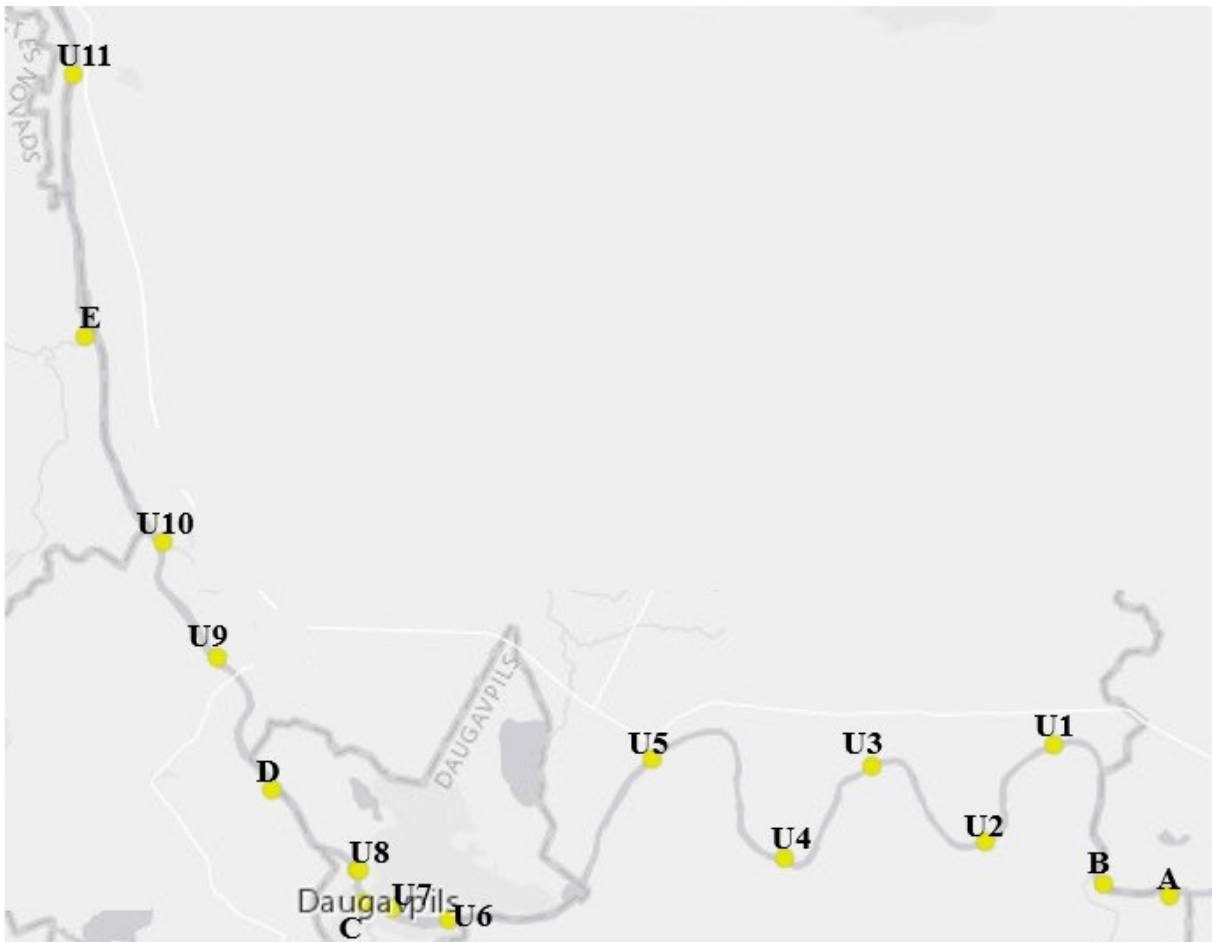
	Augsta	Laba	Vidēja	Slikta	Ļoti slikta
P _{kop} , mg/l	<0,045	0,045-0,09	0,09-0,135	0,135-0,18	>0,18
N _{kop} , mg/l	<01,8	1,8-2,8	2,8-3,8	3,8-4,8	>4,8
N/NH ₄ , mg/l	<0,1	0,1-0,16	0,16-0,24	0,24-0,32	>0,32

Ietekošo upju ūdens kvalitātes dati salīdzināti ar kvalitātes klašu vērtībām R3 tipa upēm “Ritrāla tipa vidēja upe” (2.tabula).

2.tabula. Ūdens fizikāli ķīmiskās kvalitātes klašu robežvērtības R3 tipa upēm.

	Augsta	Laba	Vidēja	Slikta	Ļoti slikta
P _{kop} , mg/l	<0,05	0,05-0,075	0,075-0,1	0,1-0,125	>0,125
N _{kop} , mg/l	<01,8	1,8-2,8	2,8-3,8	3,8-4,8	>4,8
N/NH ₄ , mg/l	<0,1	0,1-0,16	0,16-0,24	0,24-0,32	>0,32

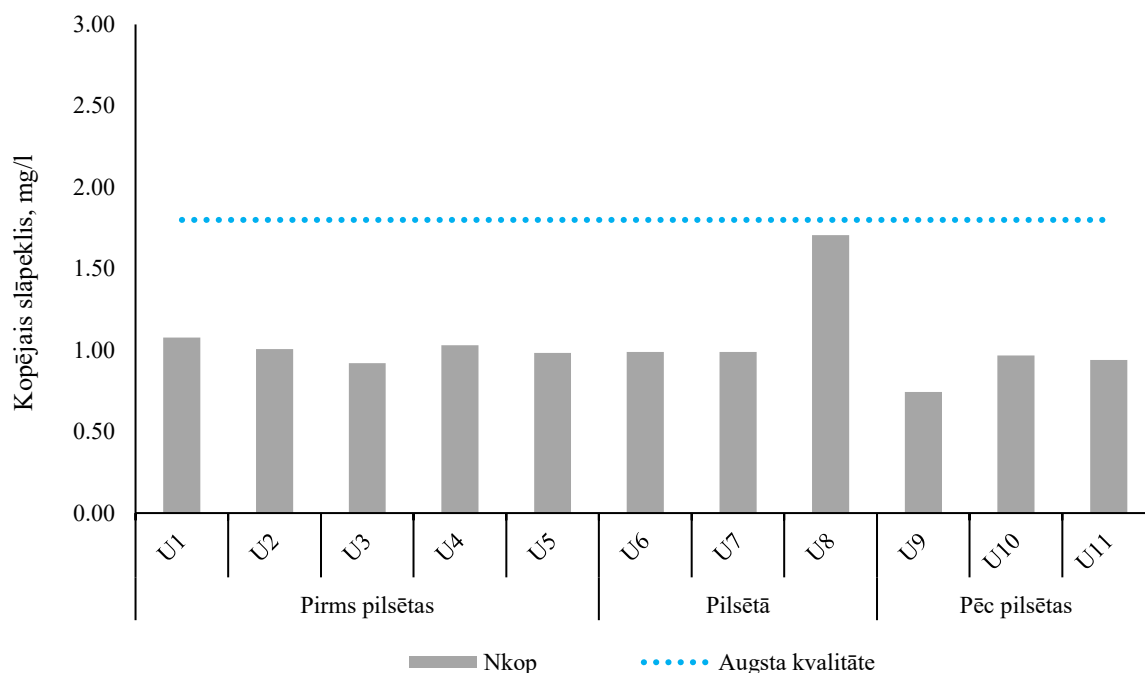
Daugavas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns izstrādāts saskaņā ar MK noteikumiem nr. 858, kas pakārtot Ūdens apsaimniekošanas likumam. Tajā iekļautas Ūdens struktūrdirektīvas 2000/60/EC (ŪSD) rekomendācijas virszemes un pazemes ūdeņu apsaimniekošanai.

4.attēls. Ūdens paraugu ievākšanas stacijas Daugavā (Daugavpils novadā) 2019.gada vasaras sezonā. A-E – ietekošās ūdenstece; U1-U11 – paraugu ievākšanas stacijas Daugavā.

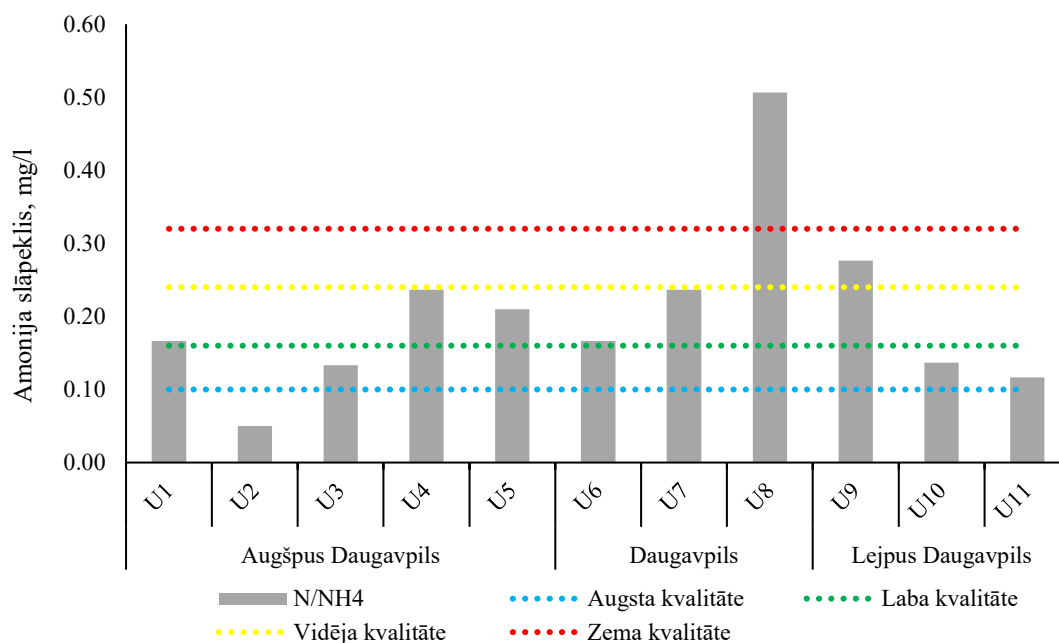
Daugavā 2019.gada vasaras sezonā lielākās daļas dzīvo organismu eksistencei pietiekams skābekļa daudzums (~5 mg/L) konstatēts visā ūdenstece dziļumā. Tas nozīmē, ka dzīvie organismi, atkarībā no to barošanās īpatnībām un pielāgotības dažādiem gaismas, substrāta un straumes ātruma apstākļiem, var apdzīvot visu ūdensteci.

2019.gadā vasaras sezonā Daugavā konstatētās kopējā slāpekļa vērtības indikatīvi norāda uz augstu upes ekoloģisko kvalitāti (5.attēls). Jāpiemin, ka 8.paraugu ievākšanas stacijā, kas atradās pie sūkņu stacijas uz Šuņicas ietekas Daugavā, konstatēts augstāks kopējā slāpekļa daudzums nekā pārējās paraugu ievākšanas stacijās. Tas skaidrojams ar antropogēnas izcelsmes slāpekļa savienojumu ieplūdi no Daugavpils notekūdeņu attīrīšanas iekārtām. Salīdzinoši zemais kopējā slāpekļa daudzums visā posmā skaidrojams arī ar barības vielu aprites īpatnībām upēs. Tekošā ūdenī ir augstāks ūdenī izšķīdušā skābekļa daudzums. Skābekļa klātbūtnē aktīvāk noris dažādu organisko savienojumu sadalīšanās; Daugavā par to liecina arī zemais amonija jonu daudzums ūdenī (sk. 6.attēlu).

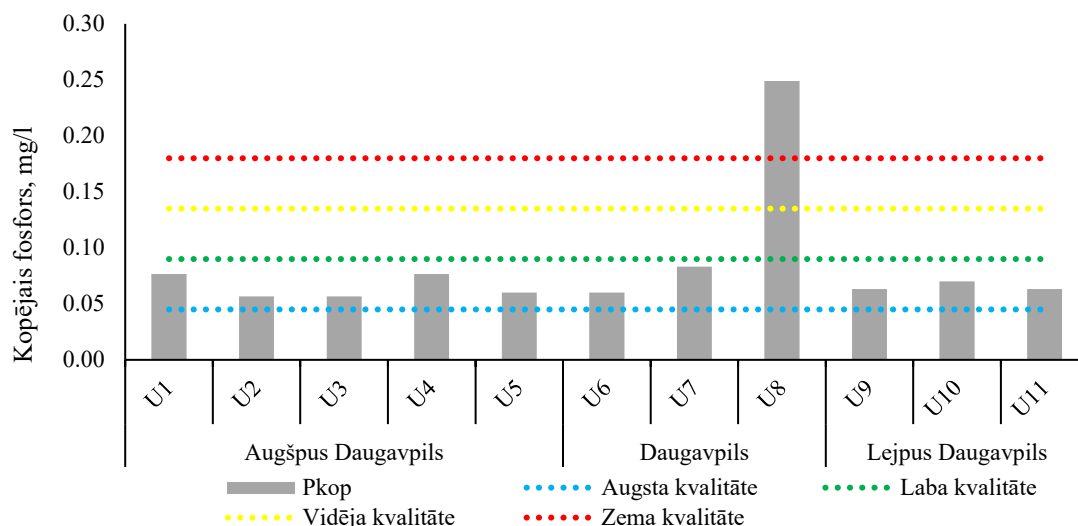
5.attēls. Kopējā slāpekļa daudzums Daugavā 2019.gada vasaras sezonā.

2019.gadā vasaras sezonā Daugavā konstatētās amonija slāpekļa vērtības lielākoties norāda uz labu/viduvēju ūdensteces ekoloģisko kvalitāti (6.attēls). Izteikti paaugstināts amonija slāpekļa daudzums konstatēts 8.paraugu ievākšanas stacijā, kas atradās pie sūkņu stacijas uz Šuņicas ietekas Daugavā, kā arī 9.paraugu ievākšanas stacijā. Tas skaidrojams ar antropogēnas izcelsmes piesārņojuma ieplūdi no Daugavpils notekūdeņu attīrīšanas iekārtām.

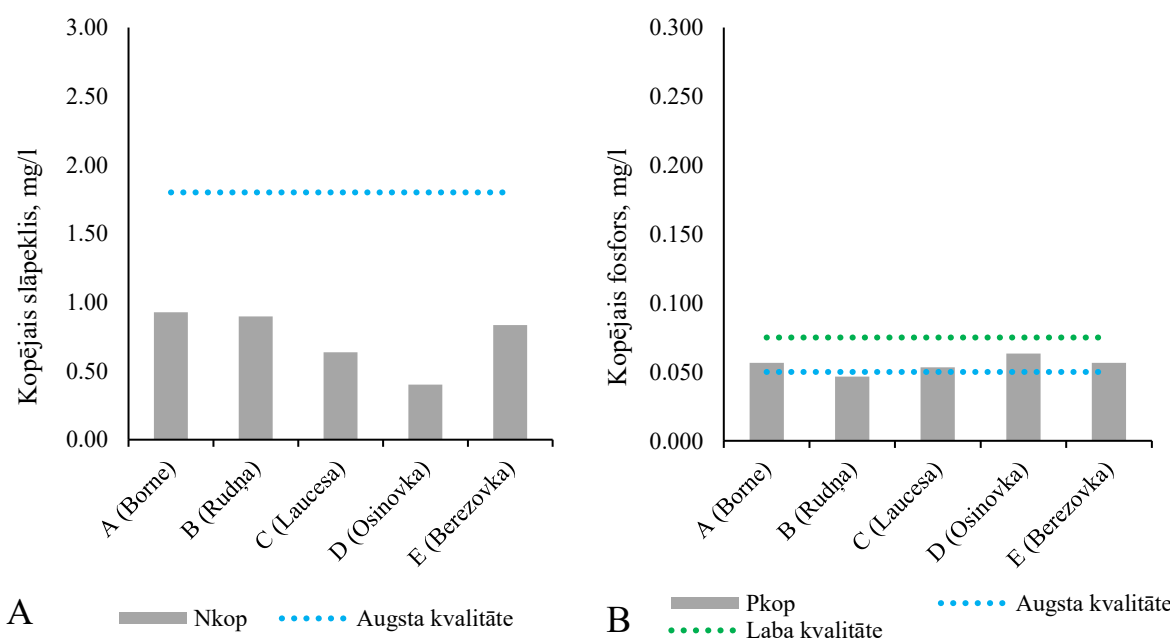
6.attēls. Amonija slāpekļa daudzums Daugavā 2019.gada vasaras sezonā.

2019.gadā vasaras sezonā Daugavā konstatētās kopējā fosfora vērtības lielākoties norāda uz labu ūdenstecei ekoloģisko kvalitāti (6.attēls). Izteikti paaugstināts kopējā fosfora daudzums konstatēts 8.paraugu ievākšanas stacijā, kas atradās pie sūkņu stacijas uz Šuņicas ietekas Daugavā. Tas skaidrojams ar antropogēnas izcelsmes fosfora savienojumu ieplūdi no Daugavpils notekūdeņu attīrīšanas iekārtām.

7.attēls. Kopējā fosfora daudzums Daugavā 2019.gada vasaras sezonā.

2019.gada vasaras sezonā Daugavas pieteku ekoloģiskā kvalitāte indikatīvi vērtējama kā augsta/laba (8.attēls). Ūdensteču ekoloģisko kvalitāti ietekmē lauksaimniecības un meža zemju radītā barības vielu piensene no upju sateces baseiniem.

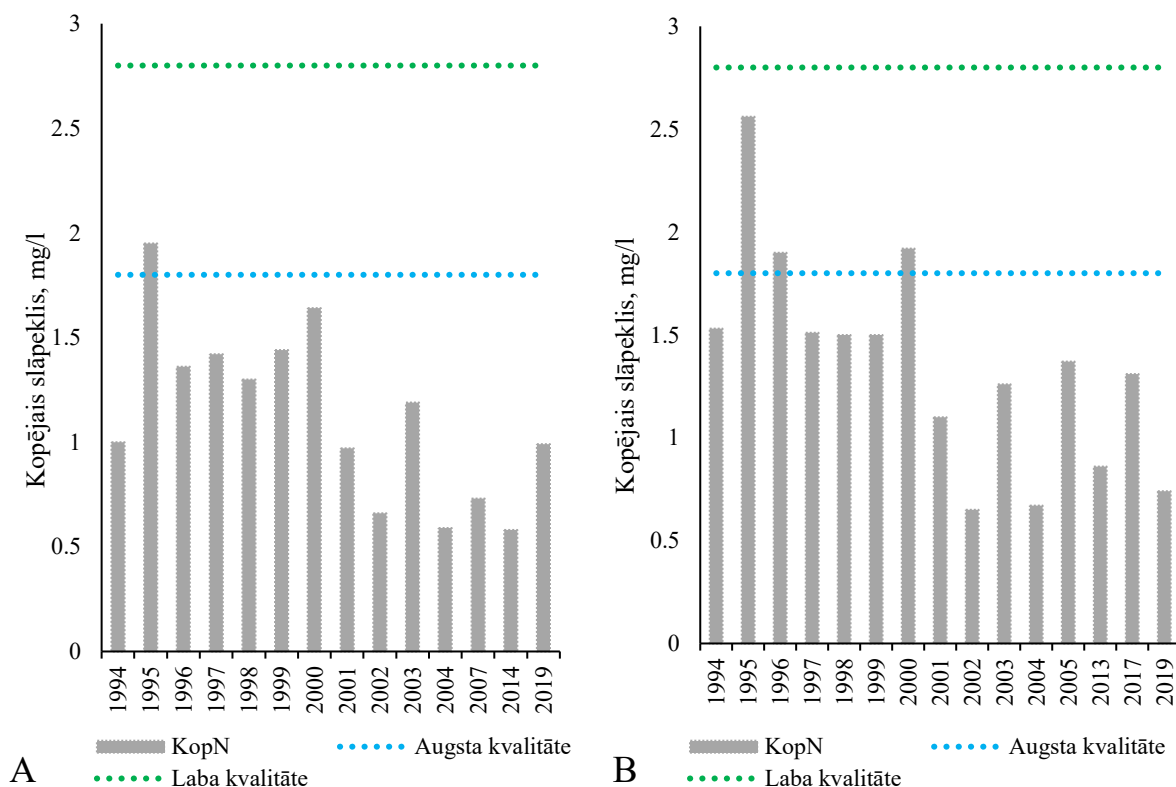

8.attēls. Daugavas pieteku ekoloģiskā kvalitāte 2019.gada vasaras sezonā: A – kopējais slāpeklis; B – kopējais fosfors.

4.2.5.3 Daugavas ūdens ķīmiskās kvalitātes vēsturiskās izmaiņas

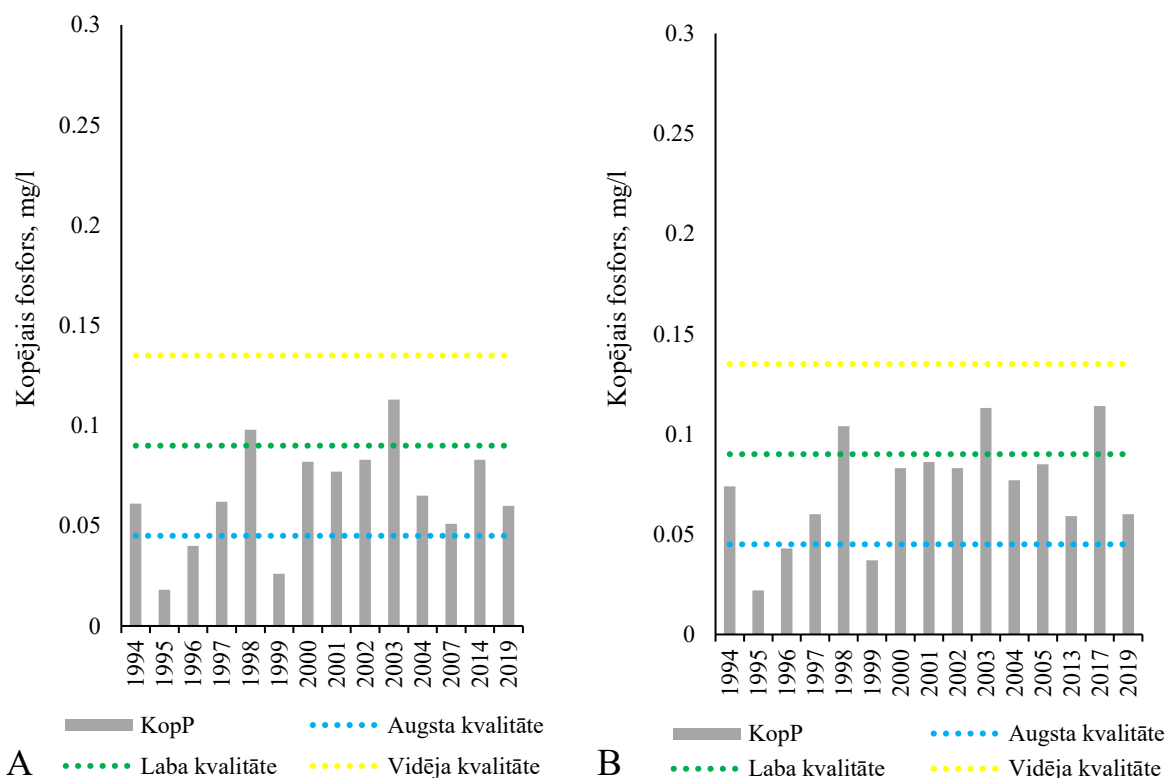
Dati no 6.paraugu ievākšanas stacijas salīdzināti ar vēsturiskiem LVĢMC monitoringa datiem no paraugu ievākšanas stacijas “Daugava, 3,0km augšpus Daugavpils”. Dati no 9.paraugu ievākšanas stacijas salīdzināti ar vēsturiskiem LVĢMC monitoringa datiem no paraugu ievākšanas stacijas “Daugava, 1,5km leļpus Daugavpils”.

Vēsturiski Daugavā gan augšpus, gan leļpus Daugavpils kopējā slāpekļa daudzums indikatīvi norāda uz augstu/labu ekoloģisko kvalitāti (9. attēls).

9.attēls. Kopējā slāpekļa daudzuma vēsturiskās izmaiņas Daugavā: A – LVĢMC stacija “Daugava, 3,0km augšpus Daugavpils”; B – LVĢMC stacija “Daugava 1,5km leļpus Daugavpils”

Vēsturiski Daugavā gan augšpus, gan leļpus Daugavpils kopējā fosfora daudzums indikatīvi norāda uz labu/viduvēju ekoloģisko kvalitāti (9. attēls). Neregulāri vērojamiem labas kvalitātes augšējās robežvērtības pārsniegumiem, visticamāk, ir gadījuma raksturs.

10.attēls. Kopējā fosfora daudzuma vēsturiskās izmaiņas Daugavā: A – LVĢMC stacija “Daugava, 3,0km augšpus Daugavpils”; B – LVĢMC stacija “Daugava 1,5km lejpus Daugavpils”

4.2.5.4 Secinājumi un ieteikumi Daugavas ekoloģiskās kvalitātes saglabāšanai/uzlabošanai

Kopumā Daugavas ekoloģiskā kvalitāte pašlaik vērtējama kā laba, tomēr ieteicams pievērst pastiprinātu uzmanību ūdensteces ekoloģiskās kvalitātes saglabāšanai/uzlabošanai Daugavpils pilsētas teritorijā. Pilnvērtīgākai ūdensteces apsaimniekošanai un ekoloģiskās kvalitātes saglabāšanai ieteicams sadarboties arī ar robežnovadiem (Krāslavas, Ilūkstes, Jēkabpils novads), lai savstarpēji koordinētu apsaimniekošanas pasākumus un regulētu antropogēno slodzi uz upes ekosistēmu. Pašreiz plānotā Daugavas posma ekspluatācija Daugavpils novada teritorijā neradīs negatīvu ekoloģiska rakstura ietekmi uz ūdensteci Daugavpils pilsētas teritorijā, kā arī blakus esošajos novados (Krāslavas, Ilūkstes, Jēkabpils novadā). Tomēr, tā kā Daugava ir tekoša ekosistēma, rekomendējams veikt hidrobioloģisko izpēti Daugavā arī blakus esošajos novados, lai novērtētu pašreizējo ūdensteces ekoloģisko kvalitāti arī citos novados un plānotu pasākumus ūdensteces apsaimniekošanai un ekoloģiskās kvalitātes uzlabošanai, ja tāda nepieciešama.

Būtisku negatīvu ietekmi uz Daugavas ekoloģisko kvalitāti rada tāda lauksaimniecības zemju apsaimniekošana upes aizsargjoslā (palienē un virspalu terasēs), kurā tiek izmantotas

vidē noturīgas ķīmiskas vielas, izvietotas kūsmēslu krautuves un izkliedēti kūsmēsli. Rekomendējams ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem (īpaši aizsargājamās dabas teritorijās – ar konkrētās teritorijas individuālajiem aizsardzības un aizsardzības noteikumiem) regulēt lauksaimnieciskās darbības Daugavas aizsargjoslā, lai samazinātu lauksaimniecības radīto negatīvo ietekmi uz Daugavas ekoloģisko kvalitāti.

Lai uzlabotu/nepasliktinātu ūdensteces kopējo ekoloģisko stāvokli, nav pieļaujama antropogēnas izcelsmes piesārņojuma (sausās tualetes, neattīrīti sadzīves notekūdeņi u.c.) iepludināšana upē, tai skaitā automašīnu mazgāšana upes krastā. Lai novērstu neattīrītu sadzīves notekūdeņu iepludināšanu upē, ieteicams Daugavas sateces baseinā Daugavpils novada teritorijā turpināt izbūvēt un uzturēt notekūdeņu attīrīšanas iekārtas. Papildus ieteicams nodrošināt kontroli notekūdeņu apsaimniekošanai decentralizētajās kanalizācijas sistēmās, kas atrodas upes sateces baseinā Daugavpils novada un Daugavpils pilsētas teritorijā, un vienoties par veicamajiem uzlabojumiem, ja konstatēta tāda nepieciešamība.

Rekomendējams upes krastā esošajiem plānotajiem rekreācijas objektiem paredzēt pasākumus, kas pēc iespējas samazinātu antropogēno slodzi uz ūdensteci, piemēram, atkritumu savākšanas nodrošināšana, bioloģisko tuaļu uzstādīšana u.c. Ieteicams nodrošināt arī sabiedrības izglītošanu par Daugavas ekosistēmu, tās kvalitāti un darbiem, kas paveikti un/vai plānoti, lai nodrošinātu labu Daugavas ekoloģisko kvalitāti, vienlaikus saglabājot ūdensteces pieejamību sabiedrībai.

Dabas aizsardzības plānā dabas parkam “Daugavas loki” norādīts, ka nepieciešams veikt ūdensteču attīrīšanu no atkritumiem, kā arī bebru skaita kontrolēšanu Daugavas pietekās, kas atrodas dabas parka teritorijā. Šādas darbības vērtējamās kā pozitīvas un nepieciešamas arī Daugavas posma ekoloģiskās kvalitātes saglabāšanas/uzlabošanas kontekstā. Upju attīrīšana no sakritušiem kokiem/atkritumiem/bebru dambjiem uzlabotu gan Daugavas, gan tās pieteku ekoloģisko kvalitāti, jo, atjaunojot upju dabisko tecējumu, tiktu uzlabota dzīvotņu kvalitāte dažādiem ūdens organismiem, tai skaitā aizsargājamām bezmugurkaulnieku sugām, kuru augsta sastopamība norāda uz augstu/labu ūdensteces ekoloģisko kvalitāti.

4.3 ūdens objekta un tā piekrastes joslas saistība ar aizsargājamām teritorijām un aizsargājamiem dabas objektiem:

Saskaņā ar 09.03.1999 Ministru kabineta noteikumiem nr. 83 “Noteikumi par dabas parkiem”, Daugava Daugavpils novada teritorijā augšpus Daugavpils atrodas dabas parkā “Daugavas loki”. Dabas parks “Daugavas loki” iekļauts aizsargājamā ainavu apvidus “Augšdaugava” teritorijā. Dabas parks “Daugavas loki” dibināts, lai saglabātu unikālo

Daugavas ielejas vidusteces ainavu, vērtīgos dabas kompleksus, dabas daudzveidību tajos, kā arī kultūrvēsturiskos pieminekļus. Dabas parkā ietilpst 8 lieli Daugavas līkumi no Krāslavas līdz Naujenes gravai. Dabas parkam “Daugavas loki” ir izstrādāts un apstiprināts dabas aizsardzības plāns laikposmam no 2010.gada līdz 2022.gadam. 2020.gadā norisinās dabas aizsardzības plāna izstrāde aizsargājamo ainavu apvidum “Augšdaugava”.

Saskaņā ar publiski pieejamiem dabas datu bāzes OZOLS datiem un informācijas no projekta “Dabas skaitīšana”, Daugavas upes akvatorija Daugavpils novada teritorijā atbilst Eiropas Padomes 1992.gada 21. maija direktīvas 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību I pielikumā iekļautajam aizsargājamam biotopam 3260 “Upju straujtecēs un dabiski upju posmi”. Biotopa kvalitāte Daugavas posmā Daugavpils novada teritorijā vērtēta kā laba/viduvēja. Dabas parka “Daugavas loki” teritorijā Daugavas aizsargjoslā konstatēti īpaši aizsargājami pļavu, kā arī mežu un purvu biotopi. Īpaši aizsargājamo biotopu atrašanās vietas redzamas 1. pielikumā. Ārpus īpaši aizsargājamām dabas teritorijām Daugavas aizsargjoslā Daugavpils novada teritorijā konstatēti īpaši aizsargājami pļavu biotopi. Plašāka informācija par tiem skatāma dabas datu pārvaldības sistēmā OZOLS.

Saskaņā ar publiski pieejamiem dabas datu bāzes OZOLS datiem, Daugavas akvatorijā Daugavpils novada teritorijā atrodamas šādas īpaši aizsargājamās sugas: upes raibgliemezis *Theodoxus fluviatilis*, biezā perlamutrene *Unio crassus*, zaļā upjuspāre *Ophiogomphus cecilia*. Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu nr. 396 “Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” 1.pielikumu, visas augstākminētās bezmugurkaulnieku sugas ir aizsargājamās.

4.4 ūdens līmeņa regulēšanas būvju raksturojums:

Daugavai Daugavpils novada un Daugavpils pilsētas teritorijā nav ūdens līmeņa regulēšanas būvju.

5. ŪDENS OBJEKTA EKSPLUATĀCIJAS NOSACĪJUMI:

5.1 hidrotehnisko būvju ekspluatācijas nosacījumi:

Daugavai Daugavpils novada un Daugavpils pilsētas teritorijā nav hidrotehnisko būvju.

5.2 saimnieciskās darbības nosacījumi:

5.2.1 ūdens objekta izmantošana ekspluatācijas noteikumos paredzētās saimnieciskās darbības veikšanai:

5.2.1.1 Pašvaldību saistošajos noteikumos definētās prasības ūdens resursu apsaimniekošanā

2014.gada 2.jūlija Daugavpils novada pašvaldības saistošos noteikumos Nr.13 "Daugavpils novada teritorijas plānojuma 2012.-2023.gadam teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi un grafiskā daļa" ir definētas prasības, kādas jāievēro virszemes ūdens resursu apsaimniekošanā Daugavpils novadā:

- Ierīkojot atpūtas vietas upju un ezeru krasta joslā, maksimāli saglabājama dabiskā zemsedze, mežaudzes struktūra; pieļaujama kopšana, saglabājot lielos kokus un izcērtot krūmus un otrā stāva kokus.
- Ūdensobjektu krastos pieļaujama atpūtas vietu izveide, taču to izbūvē nedrīkst pārveidot krasta joslas reljefu (izņemot smilšu uzbēršanu peldvietās).
- Nav pieļaujama tādu objektu būvniecība un ekspluatācija, kas var negatīvi ietekmēt normatīvajos aktos noteiktos ūdens kvalitātes mērķus.
- Vides prasības virszemes ūdensobjektu teritorijās nosaka Aizsargjoslu likums.
- Ūdenstilpju un ūdensteču piekrastes īpašniekiem (valdītājiem) jā rūpējas par to, lai netiktu pieļauta piekrastes teritorijas pārekspluatācija rekreatīviem mērķiem, antropogēnā noslodze uz ūdensobjektu, zivju resursu pārekspluatācija ūdensobjektā un ūdenstilpes aizaugšanas veicināšana.
- Jānodrošina ugunsdzēsēju transporta piekļuves iespējamību ūdens objektiem.
- 30 metrus platā joslā virszemes ūdensobjektu aizsargjoslās, kuras ir platākas par 10 metriem, nav atļauts būvēt jaunas kapitālās būves un veidot dīķus.

2014.gada 2.jūlija Daugavpils novada pašvaldības saistošos noteikumos Nr.13 "Daugavpils novada teritorijas plānojuma 2012.-2023.gadam teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi un grafiskā daļa" noteikts, ka Daugavas posms Daugavpils novada teritorijā augšpus Daugavpils (dabas parks "Daugavas loki") ietilpst ainaviski vērtīgā novada teritorijā – nacionālas nozīmes ainavu telpa. Ainaviski vērtīgajās Daugavpils novada teritorijās aizliegts veikt darbības, kas būtiski pārveido ainavu un tās elementus, izmaina kultūrvēsturiskās vides īpatnības un novadam raksturīgos ainavu elementus vai samazina bioloģisko daudzveidību un ainavas ekoloģisko kvalitāti, darbības, kā rezultātā notiek ainavas rakstura izmaiņas, nozīmīgu skatu punktu un perspektīvu aizsegšana, aizbūvēšana ar ēkām, apstādīšana ar kokiem, reljefa pārveidošana u.tml. Šajās teritorijās ievērojamas prasības, kas noteiktas dokumenta "Daugavpils novada teritorijas plānojuma 2012.-2023.gadam teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi un grafiskā daļa" 3.19.5 sadaļā "Prasības novada teritorijas ainavu aizsardzībai".

2020.gada 24.marta Daugavpils pilsētas domes saistošajos noteikumos Nr. 12 “Daugavpils pilsētas teritorijas plānojuma izmantošanas un apbūves saistošie noteikumi un grafiskā daļa” noteikti šādi atļautie ūdeņu teritoriju izmantošanas veidi:

- zvejniecība un zinātniski pētnieciskie darbi;
- ūdens ņemšana;
- ūdensspēka un ūdensceļu izmantošana;
- atpūta uz ūdeņiem un peldvietu organizēšana;
- ūdenssports;
- dabas objektu aizsardzība.

Papildus tam, 2020.gada 24.marta Daugavpils pilsētas domes saistošajos noteikumos Nr. 12 “Daugavpils pilsētas teritorijas plānojuma izmantošanas un apbūves saistošie noteikumi un grafiskā daļa” definētas prasības, kādas jāievēro virszemes ūdens resursu apsaimniekošanā Daugavpils novadā:

- Virszemes ūdens objektu izmantošanai apbūvei (t.sk. būves teritorijas labiekārtojuma nodrošināšanai, organizētas peldvietas, glābšanas stacijas un citas ar sportu un rekreāciju saistītās būves), ja nodomātā izmantošana nav saistīta ar tauvas joslā atļautajām būvēm, ir jāizstrādā detālpilānojums vai būvniecības ieceres dokumentācija, veicot būvniecības ieceres publisko apspriešanu.
- Publiskās peldvietas jānorobežo ar bojām, motorizēto ūdens transportlīdzekļu izmantošana atļauta ūdeņos ārpus boju norobežotās teritorijas.
- Ūdens akvatorijās gar Daugavas krastu posmā no Ruģeļu apkaimes līdz Mežciema apkaimē atļauts ierīkot stacionāras vai laicīgas lietošanas platformas un molus, kafejnīcu, piestātņu izvietojānāi.

5.2.1.2 Mērķi Daugavas akvatorijas izmantošanāi

Daugavas ūdenstece un tās piekrastes josla galvenokārt izmantojama rekreācijai (peldvietas un atpūta uz ūdeņiem), zivsaimnieciskiem nolūkiem: rūpnieciskās zvejas un amatierzvejas (maksķerēšanas) organizācijai, kā arī dabas objektu aizsardzībai un zinātniskās pētniecības darbiem. Papildus ieteicams izvirzīt mērķus/uzdevumus Daugavas akvatorijas un tai piegulošo teritoriju izmantošanāi:

- sabalansēt ūdenstilpes akvatorijas un tai piegulošo teritoriju bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un ūdenstilpes pieejamību sabiedrībai;

- pakāpeniski paaugstināt ūdenstilpes akvatorijas un tās piekrastes daļas rekreācijas resursa potenciālu.

5.2.1.3 Infrastruktūras iekārtošana Daugavas posmā Daugavpils novada teritorijā

Daugava augšpus Daugavpils un tās piekrastes zona ietilpst īpaši aizsargājamā dabas teritorijā – dabas parkā “Daugavas loki” un aizsargājamā ainavu apvidū “Augšdaugava”–, tādējādi saimnieciskā darbība ūdenstecē veicama saskaņā ar izstrādāto un apstiprināto dabas aizsardzības plānu dabas parkam “Daugavas loki”, dabas aizsardzības plānu/individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem AAA “Augšdaugava”, kā arī Daugavpils novada teritorijas plānojumu, ciktāl tas nav pretrunā ar ĪADT izveidošanas mērķiem un nepalielina slodzi uz aizsargājamām sugām un biotopiem. Šajā Daugavas posmā notiek salīdzinoši aktīvs ūdenstūrisms, ir iekārtotas privātas atpūtas vietas/laivu nolaišanas vietas (kempingi “Ozianna”, “Beibuki” u.c.). Virknē punktu iespējama arī publiska piekļuve, bet praktiski nav infrastruktūras (tualetes, atkritumu tvertnes u.c.). Šeit iespējams atjaunot/izveidot publiski pieejamu tūrisma infrastruktūru (1.-3. pielikums). Dabas parka/aizsargājamā ainavu apvidus teritorijā nav ieteicams veidot jaunus piekļuves punktus.

Lai pilnvērtīgāk izmantotu ūdenstecees rekreācijas potenciālu, rekomendējams izveidot/uzlabot publiski pieejamas laivu nolaišanas vietas (t.s. “slipus”) un atpūtas vietas Daugavas krastos Daugavpils novada un pilsētas teritorijā. Ieteicams veikt šādas darbības:

- Pārbūvēt laivu nolaišanas vietu pie Slutišķiem. Pašlaik šajā vietā ir izveidots “slips” ar lielu slīpumu un gludu betona virsmu. Rekomendējams “slipu” padarīt lēzenāku un tā virsmu raupjāku, lai atvieglotu laivu ielaišanu upē.
- Iespējams izveidot publiski pieejamas papildus laivu nolaišanas vietas Daugavas labajā krastā pie Nīcgales, pie A14 ceļa tilta, labiekārtot laivu nolaišanas vietas pie Ruģeļu ūdenskrātuves, pie Kraujām. Sakārtota pieeja pie upes veicinātu tūristu un makšķernieku pieplūdumu, kā arī atvieglotu ekspluatācijas noteikumu un dabas aizsardzības prasību ievērošanas kontroles veikšanu. Iespējamās laivu nolaišanas vietu lokācijas norādītas ekspluatācijas noteikumu 1.-3.pielikumā.
- Iespējams izveidot/sakārtot publiski pieejamas atpūtas vietas pie augstākminētajām laivu nolaišanas vietām. Iespējams izveidot arī papildus publiskas atpūtas vietas Daugavpils pilsētas teritorijā un zem tās, lai samazinātu atpūtnieku radīto slodzi uz pašreizējām atpūtas vietām, pastarpināti samazinot punktveida antropogēno slodzi uz upes ekosistēmu. Iespējamās atpūtas vietu lokācijas norādītas ekspluatācijas noteikumu 1.-3.pielikumā.

5.2.1.4 Daugavas padziļināšana un/vai tīrīšana

Virszemes ūdensobjektu tīrīšana un padziļināšana veicama saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr. 475 “Virszemes ūdensobjektu un ostu akvatoriju tīrīšanas un padziļināšanas kārtība”. Daugavas posmā, kas atrodas Daugavpils novada un Daugavpils pilsētas teritorijā, pieļaujama ūdensteces atbrīvošana no ūdensaugiem tajās vietās, kur plānots izveidot laivu nolaišanas vietas, peldvietas un atpūtas vietas pie upes. Daugavas posmā, kas atrodas Daugavpils pilsētas teritorijā, pieļaujama arī virszemes ūdensobjekta padziļināšana, kas ietver grunts vai sanesu materiāla izņemšanu vai pārvietošanu sākotnējā dziļuma atjaunošanai pēc plūdiem, vētrām vai citiem dabas procesiem, kuru rezultātā izmainīti virszemes ūdensobjekta parametri.

Minams, ka pirms darbu uzsākšanas ūdensteces tīrīšanas/padziļināšanas darbības saskaņojamas ar Valsts vides dienestu, ja darbību uzsākšanai, atbilstoši likumam “Par ietekmes uz vidi novērtējumu”, nepieciešams veikt ietekmes uz vidi sākotnējo izvērtējumu un/vai izsniegt tehniskos noteikumus, kuros izvirzītas vides prasības.

5.2.2 piekrastes platību izmantošana ūdens objekta aizsargjoslā:

Saskaņā ar Aizsargjoslu likuma 7.pantu Daugavas aizsargjoslas platums ir ne mazāk kā 500 metru. Ūdensobjekta aizsargjoslā jāievēro visi aprobežojumi, kas noteikti Aizsargjoslu likuma 35. un 37.pantā. Ievērojot šos aprobežojumus, pieļaujams ūdensteces piekrastes joslā izbūvēt un labiekārtot atpūtas vietas un laivu nolaišanas vietas.

Saskaņā ar Zvejniecības likuma 9.pantu gar upi ir noteikta 10 metrus plata tauvas josla, ko zvejnieki un makšķernieki drīkst izmantot, pārvietojoties gar upes krastu.

Daugavpils novada teritorijas plānojumā noteikts, ka 30 metrus platā joslā virszemes ūdensobjektu aizsargjoslās, kuras ir platākas par 10 metriem, nav atļauts būvēt jaunas kapitālās būves un veidot dīķus, bet Daugavpils novada domes Būvvalde var nepiemērot šo nosacījumu, ja būvniecības iecerei ir pievienots pozitīvs vides eksperta slēdziens.

Saskaņā ar Daugavpils novada teritorijas plānojumu, krastu erozijas riska teritorijās katrā konkrētā gadījumā prasības krastu erozijas riska novēršanai nosaka Daugavpils novada domes Būvvalde.

Daugavpils novada teritorijas Elernes lokā Daugavas kreisā krasta aizsargjoslā atrodas karjeri derīgo izrakteņu – smilts un grants – ieguvei. Šai vietai rekomendējams veikt ietekmes uz vidi novērtējumu, lai izvērtētu derīgo izrakteņu ieguves radīto ietekmi uz Daugavas ekosistēmu un hidroloģisko režīmu ūdenstecē un tās aizsargjoslā.

Apsaimniekošanas darbību realizēšana upes aizsargjoslā (jaunu transporta līdzekļu piestātņu izvietošana, krūmu izciršana, atpūtas vietu ierīkošana u.c.) veicama saskaņā ar Aizsargjoslu likumu. Minams, ka pirms darbu uzsākšanas apsaimniekošanas darbības jāaskaņo ar Valsts vides dienestu, ja darbību uzsākšanai, atbilstoši likumam "Par ietekmes uz vidi novērtējumu", nepieciešams veikt ietekmes uz vidi sākotnējo izvērtējumu un/vai izsniegt tehniskos noteikumus, kuros izvirzītas vides prasības. Daugava augšpus Daugavpils atrodas dabas parkā "Daugavas loki" un saimnieciskās darbības šajā upes posmā pirms sākšanas nepieciešams saskaņot arī ar Dabas aizsardzības pārvaldi.

5.2.3 ūdens objekta izmantošana citām saimnieciskām darbībām:

Ūdens objekta izmantošana paredzēta tikai saskaņā ar šo noteikumu 3.7.punktu. Daugavas izmantošana citām saimnieciskām darbībām nav paredzēta.

5.2.4 prasības zivju aizsardzības un pārvades ierīcēm:

Zivju aizsardzības un pārvades ierīces ūdens objektā nav izveidotas, kā arī to izveidošana nav nepieciešama.

5.2.5 zivsaimnieciskā apsaimniekošana, zivju nārsta nodrošinājums un citas dabas aizsardzības prasības:

Daugavas posma ūdens kvalitāte ir laba, zivju barības bāze pietiekama gan zivju mazuļu attīstībai, gan pieaugušu zivju populāciju uzturēšanai. Upes zivju sabiedrība kopumā vērtējama kā veselīga, bet uzsverams, ka vislabākais stāvoklis ir upes posmā augšpus Daugavpils pilsētas.

Pašreizējā apsaimniekošanas sistēma, kur upes zivju resursu izmantošana tiek regulēta ar vispārējo makšķerēšanas noteikumu palīdzību, kopumā uzskatāma par piemērotu Daugavas upei. Neatkarīgi no izvēlētās upes posma apsaimniekošanas intensitātes nākotnē ieteicams uzlabot makšķerēšanas un zvejas noteikumu ievērošanas kontroli.

Sīkākai informācijai skatīt dokumentu "Zivsaimnieciskās ekspluatācijas noteikumi Daugavai (Daugavpils novada teritorijā)" (Vides risinājumu institūts, 2020). Dokumenta kopija pievienota šo ekspluatācijas noteikumu 4.pielikumā.

5.2.6 Īpaši nosacījumi maksšķerēšanai un zvejniecībai:

Ieteicams veikt šādas darbības ar nolūku uzlabot ūdenstilpes zivsaimnieciskās apsaimniekošanas efektivitāti (rekomendētie zivju ieguves ierobežojumi attiecas tikai uz maksšķerēšanu):

- Uzlabot maksšķerēšanas noteikumu ievērošanas kontroli.
- Plēsīgo zivju (līdakas) saudzēšana – samazināt lomā paturamo zivju skaitu no 5 uz 2. Tas palīdzētu saudzēt lielo plēsējzivju resursu, kas visbiežāk cieš no pārāk lielas maksšķernieku slodzes.

Neatkarīgi no upes posma apsaimniekotāja izvēlētajā darbības plāna nākotnei, nepieciešams regulāri pārbaudīt zvejnieku lomus, kontrolējot, ka tiek korekti aizpildīti zvejas žurnāli. Kopumā ieteicams ieviest detalizētu izsniegto murdu skaita un realitātē notverto zivju daudzumu uzskaites sistēmu.

Sīkākai informācijai skatīt dokumentu "Zivsaimnieciskās ekspluatācijas noteikumi Daugavai (Daugavpils novada teritorijā)" (Vides risinājumu institūts, 2020). Dokumenta kopija pievienota šo ekspluatācijas noteikumu 4.pielikumā.

5.2.7 peldošo līdzekļu izmantošanas kārtība:

Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem nr. 264 "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi", dabas parka "Daugavas loki" teritorijā nav noteikti ierobežojumi motorizētu kuģošanas līdzekļu izmantošanai.

Kuģošanas līdzekļu izmantošana jāveic saskaņā ar Ministru Kabineta noteikumu Nr. 92 "Noteikumi par kuģošanas līdzekļu satiksmi iekšējās ūdeņos" u.c. normatīvu prasībām.

Principā pieļaujama pietauvotu, uz pontoniem peldošu platformu izveidošana Daugavā, ja tas nav pretrunā ar dabas aizsardzības interesēm; katra platformas izveidošana vērtējama atsevišķi. Projektējot platformu, jāparedz iespēja operatīvi izvilkēt platformu krastā; nav pieļaujama nekādu piesārņojošu vielu/atkritumu (kanalizācija, sadzīves atkritumi) nokļūšana upē no platformas infrastruktūras. Rekomendējams pašvaldības saistošajos noteikumos noteikt pieļaujamo platformu skaitu Daugavpils novada teritorijā ietilpstošajā upes posmā.

Minams, ka pirms darbu uzsākšanas apsaimniekošanas darbības jāsaskaņo ar Valsts vides dienestu, ja darbību uzsākšanai, atbilstoši likumam "Par ietekmes uz vidi novērtējumu", nepieciešams veikt ietekmes uz vidi sākotnējo izvērtējumu un/vai izsniegt tehniskos noteikumus, kuros izvirzītas vides prasības. Daugava augšpus Daugavpils atrodas dabas parkā

“Daugavas loki” un saimnieciskās darbības šajā upes posmā pirms sākšanas nepieciešams saskaņot arī ar Dabas aizsardzības pārvaldi.

Īpašu prasību noteikšana no zivju resursu aizsardzības viedokļa nav nepieciešama.

Īpašu prasību noteikšana no rekreācijas viedokļa nav nepieciešama.

5.2.8 pašvaldības pieņemtie saistošie noteikumi, kas nosaka ūdens objekta izmantošanu:

2014.gada 2.jūlija Daugavpils novada pašvaldības saistošie noteikumi Nr.13 “Daugavpils novada teritorijas plānojuma 2012.-2023.gadam teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi un grafiskā daļa”.

2020.gada 24.marta Daugavpils pilsētas domes saistošie noteikumi Nr.12 “Daugavpils pilsētas teritorijas plānojuma izmantošanas un apbūves saistošie noteikumi un grafiskā daļa”

5.3 saimnieciskās darbības veicēja pienākumi un tiesības:

Saimnieciskās darbības veicēja pienākumi Daugavas apsaimniekošanā:

- Nodrošināt ūdensteces stāvokļa uzraudzību un kontroli tā aizsargjoslā;
- Nodrošināt tiesību aktu ievērošanu 10 m tauvas joslas izmantošanā;
- Nodrošināt pasākumus ūdensteces krastu sakopšanai;
- Nodrošināt ūdensteces zivsaimniecisko izmantošanu;
- Nodrošināt nepieciešamo pasākumu veikšanu, lai novērstu ūdensteces ekoloģiskās kvalitātes pasliktināšanos.
- Nodrošināt kontroli par peldlīdzekļu izmantošanas ierobežojumu ievērošanu.

Saimnieciskās darbības veicējam ir tiesības ziņot Valsts vides dienesta Daugavpils reģionālai vides pārvaldei par fiziskajām un juridiskajām personām, kuras neievēro Daugavas akvatorija un piekrastes aizsardzības joslu režīmu, kā arī Daugavas ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumus.

5.4 saimnieciskās darbības veicēja darbība ārkārtējos dabas apstākļos:

Tā kā Daugava Daugavpils novadā ir dabiska ūdenstece, kam netiek mākslīgi regulēts ūdens līmenis, tai nav iespējams un nepieciešams ārkārtējos dabas apstākļos veikt darbības, kas nodrošinātu caurplūdumu un šajos noteikumos norādītos ūdens līmeņus.

Tādos ārkārtējos dabas apstākļos, kas ietekmētu Daugavas ūdens līmeni, ieteicams rīkoties saskaņā ar Daugavpils novada pašvaldības civilās aizsardzības (CA) plānā uzskaitītajām darbībām dabas katastrofu gadījumā.

CA plāna 3.1. punktā uzskaitītas dabas katastrofas, kas var radīt ārkārtējus apstākļus, tai skaitā plūdi un lietusgāzes, kas var ietekmēt Daugavas ūdens līmeni. CA plāna 8.punktā uzskaitīti preventīvie, gatavības, reaģēšanas un seku likvidēšanas neatliekamie pasākumi, kas veicami dabas katastrofu, tai skaitā plūdu, gadījumā.

6. INSTITŪCIJAS, KAS KONTROLĒ EKSPLUATĀCIJAS NOTEIKUMU IEVĒROŠANU:

Par upes un piekrastes joslu izmantošanu atbildīgas tās juridiskās un fiziskās personas, kuras atrodas vai veic jebkuru darbību šajās teritorijās. Kontroli veic Daugavpils novada pašvaldība. Pirms Daugavpils pilsētas esošā Daugavas posma kā aizsargājamas teritorijas kontroli veic Dabas aizsardzības pārvaldes Latgales reģionālā administrācija.

Valsts vides kontroli par ekspluatācijas noteikumu ievērošanu veic Valsts vides dienesta Daugavpils reģionālā vides pārvalde.

7. PAPILDMATERIĀLI:

7.1 pārskata plāns

(M1:1000 vai 1:2000, vai 1:10000) ar iekrāsotu ūdens objektu (normālam ūdens līmenim) un ūdensteces posmu starp pievadkanālu un atvadkanālu (ja tāds ir), ar norādītu ūdenstilpes vai ūdensteces aizsargjoslu, hidrotehnisko būvju izvietojumu un drošības aizsargjoslām ap aizsprostiem akvatorijā un krastos, ar esošo vai paredzēto peldvietu vai piestātņu izvietojumu un paredzēto peldbūvju pieļaujamām atrašanās vietām (ja tādas ir paredzētas), kā arī ar atbilstoši attiecīgās vietējās pašvaldības teritorijas plānojumam norādītu attiecīgā ūdensobjekta vai tā posma un tā krastu teritorijas plānoto (atļauto) izmantošanu:

Skatīt 1.-3.pielikumu.

7.2 shematisks hidromezgla plāns

ar hidrobūvju un ūdens līmeņa augstuma atzīmēm (m) atbilstoši EVRS realizācijai Latvijas teritorijā: n/a

7.3 ģeodēzisko darbu veikšanai sertificētas personas sastādīts akts

par ūdens līmeņu mērlatas piesaisti EVRS realizācijai Latvijas teritorijā (ja saimnieciskās darbības veikšanai nepieciešams regulēt ūdens objekta ūdens līmeni): n/a

7.4 ūdens objekta saimnieciskās darbības ietekmēto pašvaldību uzskaitījums:

Daugavpils novada pašvaldība, Daugavpils pilsēta

7.5 ūdens objekta kopīpašnieku saraksts:

Kadastra numurs: 44840030297; 44840020168; 44840010003; 44740090229; 44740080236; 44960040166; 44960030123; 44960010039; 44740070342; 44960020169; 44920050170; 44920010070; 44740030198; 44740060440; 44920030603; 05000490101; 44920020710; 44600020098; 44880030144; 44680080392; 44680050529; 44880020239; 44680040252; 44680030224; 44680020210; 44680010163; 44760050452; 44760020180

Piederība: Pašvaldība

Saskaņojums ar:

1. Valsts vides dienesta Daugavpils reģionālo vides pārvaldi:
2. Vietējo novada pašvaldību:
3. Valsts zinātnisko institūtu "Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts":
4. Dabas aizsardzības pārvaldi

Par ūdens objekta ekspluatācijas noteikumu izpildi atbildīgā persona (saimnieciskās darbības veicējs): **Daugavpils novada pašvaldība**

8. IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN CITI INFORMĀCIJAS AVOTI

Aizsargjoslu likums <http://likumi.lv/doc.php?id=42348>

Brönmark C. & Hansson, L.-A. 2010. The Biology of Lakes and Ponds. Biology of Habitats. 2nd ed. Oxford University Press, 285 p.

Cimdiņš P., 2001. Limnoekoloģija, Mācību apgāds, Rīga, 110.lpp.

Civillikums <http://likumi.lv/doc.php?id=225418>

Dabas datu pārvaldības sistēma OZOLS <http://ozols.daba.gov.lv/pub/Life/>

Dabas aizsardzības plāns dabas parkam “Daugavas loki” laikposmam no 2010.gada līdz 2022.gadam. Pieejams:

https://www.daba.gov.lv/public/lat/iadt/dabas_parki/daugavas_loki/

Dabas aizsardzības plāns aizsargājamo ainavu apvidum “Augšdaugava”. 2.redakcija. Latvijas Universitāte, 2020.

Daugavas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns 2016. – 2021. gadam. Pieejams:

<https://www.meteo.lv/lapas/vidē/udens/udens-apsaimniekosana-upju-baseinu-apsaimniekosanas-plani-upju-baseinu-apsaimniekosanas-plani?&id=1107&nid=424>

Daugavpils novada civilās aizsardzības plāns. Pieejams:

[https://daugavpilsnovads.lv/media/default/Image/DRP%20valdiba/jaunumi/images/201/Marts/Novadu%20CA%20plans%20%20\(1\).pdf](https://daugavpilsnovads.lv/media/default/Image/DRP%20valdiba/jaunumi/images/201/Marts/Novadu%20CA%20plans%20%20(1).pdf)

2014.gada 2.jūlija Daugavpils novada pašvaldības saistošie noteikumi Nr.13 “Daugavpils novada teritorijas plānojuma 2012.-2023.gadam teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi un grafiskā daļa”. Pieejams:

https://www.daugavpilsnovads.lv/Media/Default/planojums/SN/DND_TP_TIAN_Saist_osisie_2.pdf

2020.gada 24.marta Daugavpils pilsētas domes saistošie noteikumi Nr.12 “Daugavpils pilsētas teritorijas plānojuma izmantošanas un apbūves saistošie noteikumi un grafiskā daļa”.

Pieejams: <https://www.daugavpils.lv/pilseta/pilsetas-attistiba/planosanas-dokumenti/teritorijas-planojums>

Ministru kabineta noteikumi nr. 418. Noteikumi par riska ūdensobjektiem.

<https://likumi.lv/doc.php?id=231084>

- Ministru kabineta noteikumi nr. 264. Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi. <https://likumi.lv/doc.php?id=207283>
- Ministru kabineta noteikumi Nr. 800. Makšķerēšanas, vēžošanas un zemūdens medību noteikumi. <https://likumi.lv/ta/id/279205>
- Ministru kabineta noteikumi Nr. 858. Noteikumi par virszemes ūdensobjektu tipu raksturojumu, klasifikāciju, kvalitātes kritērijiem un antropogēno slodžu noteikšanas kārtību <https://likumi.lv/doc.php?id=95432>
- Ministru kabineta noteikumi Nr. 92. Noteikumi par kuģošanas līdzekļu satiksmi iekšējos ūdeņos <https://likumi.lv/ta/id/280190>
- Ministru kabineta noteikumi Nr.118 Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti. <https://likumi.lv/doc.php?id=60829>
- Ministru kabineta noteikumi Nr.188. Saimnieciskās darbības rezultātā zivju resursiem nodarītā zaudējuma noteikšanas un kompensācijas kārtība <https://likumi.lv/doc.php?id=17169>
- Ministru kabineta noteikumi Nr.692. Peldvietas izveidošanas, uzturēšanas un ūdens kvalitātes pārvaldības kārtība <https://likumi.lv/doc.php?id=295404>
- Sugu un biotopu aizsardzības likums <https://likumi.lv/doc.php?id=3941>
- Ūdens apsaimniekošanas likums <https://likumi.lv/doc.php?id=66885>
- Vides risinājumu institūts, 2020. Zivsaimnieciskās ekspluatācijas noteikumi Daugavai Daugavpils novada teritorijā
- Wetzel, R. G. 2001. Limnology: lake and river ecosystems. Third Edition. Academic Press. 1006 p.
- Zemes pārvaldības likums <https://likumi.lv/doc.php?id=270317>
- Zvejniecības likums <http://likumi.lv/doc.php?id=34871>